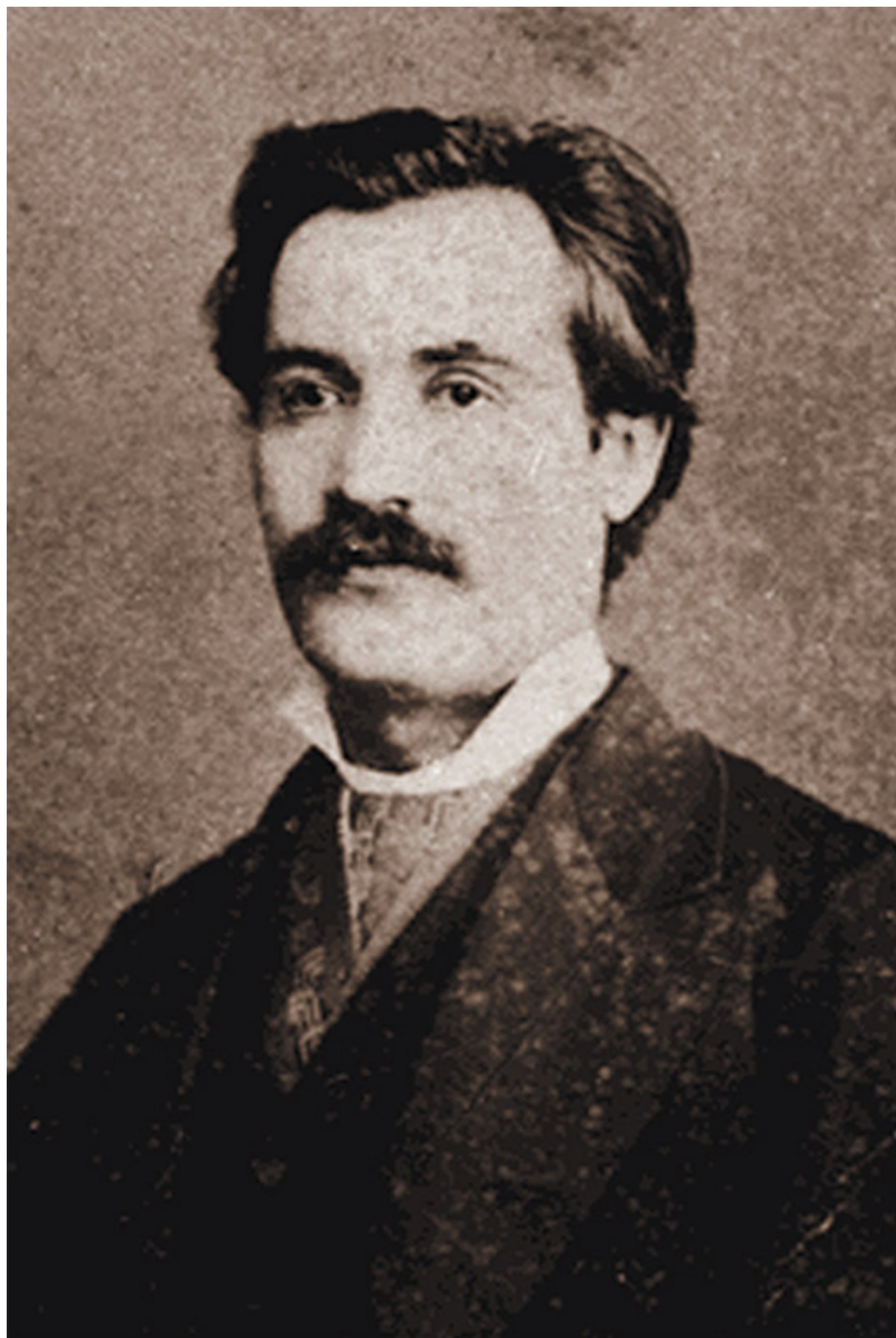

**[„PE CÂND CONSTATĂM CU
TOȚII...”] – de Mihai Eminescu
[19 decembrie 1882]**

Pe când constatăm cu toții apatia ce-o întâmpină proiectele de reformă ale d-lui C.A. Rosetti, apatie justificată prin sila pe care-o produce în spirite reversibilul ce le propune și cavalerii de industrie cari s-au îmbogățit pe urmele lui, tot atunci foaia din Strada Doamnei ne spune că

subiectul tuturor discuțiilor publice și private este cestiunea revizuirii Constituției. Nu e exact.

Din contra, lumea ar fi bună – bucuroasă de-a se vedea scutită de întreprinderea aceasta. Ea știe că orice propune d. C. A. Rosetti nu poate avea decât un scop, unul singur: îmbogățirea a d-alde Carada și Costinescu, perpetuarea parvenițiilor la putere, chiverniseala elementelor corupte.

Acesta a fost din capul locului scopul propunerii.

La noi, în țara indiscrețiunii, află adeseori cuprinsul celor mai intime certuri politice și nu facem decât a completa știrile ce le avem dacă atribuim bunăoară d-lui C. A. Rosetti următoarele vorbe, adresate d-lui I. Brătianu.

„E prea adevărat că oamenii noștri nu sunt onești, că cel mai bun dintre ei încă tot merită carantina ori pușcăria. Dar sunt oamenii noștri. E drept că toată plebea aceasta nu știe carte; că directorii de bancă națională, prefecții, administratorii de domenii sunt recrutați dintre absolvenții a patru clase primare, că nimic nu se poate compara cu neagra neștiință a acestor adunături. Dar, înc' odată, sunt oamenii noștri. Tu vrei să te încunjuri cu alte elemente, vrei oameni mai curați și mai cu carte? Rău faci. Pe cât trăim, cu oamenii noștri trebuie să mergem; și cu cât mai înjosiți sunt, cu cât mai nemernici, cu cât mai ignoranți, cu atâta serviciile pe cari ni le-au făcut în trecut sunt mai mari. Să nu uiți că țara aceasta a fost o țară onestă. Cum îți închipuiești tu că fără aceste elemente am fi putut noi ajunge undeva?”

Nu acestea sunt poate cuvintele textuale întrebuintate între cei doi auguri, dar acesta e înțelesul și n-am făcut decât să

'mbrăcăm scheletul conversației în formă mai dramatică. Să nu se creadă că cei doi oameni nu știu cu cine au a face, nu cunosc pe deplin natura și instinctele perverse ale celor de cari se servesc. „N-a sosit încă timpul de-a mă despărți de hoți” a zis într-o zi

D. Ioan Brătianu, iar fratele său, Dumitru, i-a caracterizat și mai energic.

În ce consistă dar lupta, în ce deosebirea de vederi? D. C. A. Rosetti zice pur și simplu: aut sint ut sunt, aut non sint, vorba ce-o zicea papa despre iezuiți. Sau roșii să fie așa cum sunt, o adunătură de ignoranți și facem-treburi, sau să nu fie deloc. Puterea lor, rațiunea lor de-a fi este tocmai aceasta; în virtutea unui alt principiu nu pot exista. Precum animalele răpitoare există în virtutea rapacității lor, astfel titlul la existență al roșiilor nu sunt calitățile lor cele bune, ci cele rele. Acum însă, în preziua unor nouă alegeri, a sosit timpul de-a perpetua domnirea acestor elemente. „Nu mai e cu putință a fi pururea în război cu țara. Nu mai e cu putință a avea la orice alegere o mână de oameni independenți în contra, cari, dacă ne-ar putea răsturna, ar putea spune adevărul. Să dăm cel din urmă război acestor oameni, își zice d. C.A. Rosetti, să nimicim cetatea colegiilor în care se adăpostesc, și țara a noastră va fi pentru totdeauna”.

Parcă auzim pe lady Macbeth:

Prea mă tem de temperamentul tău: prea e plin de laptele iubirii de oameni pentru a apuca drumul cel mai scurt. Ți-ar plăcea să fii mare: nu ești lipsit de ambiție; dar răutatea îți lipsește, tovarășa ambiției. (I.5)

Aceasta e unica necesitate a schimbării Constituției, rămânerea la putere a roșiilor astfel cum sunt. Căci, din punct de vedere obiectiv, o schimbare a legii fundamentale nu se poate face decât prin înțelegerea între toate partidele. Pact se numește acesta și încă fundamental: așadar trebuie să

fie părți cari să pacteze. Ce pact se poate numi însă o propunere unilaterală impusă de d. C. A. Rosetti și de oamenii lui? Cine pactează aci? Carada de o parte, Costinescu de alta? O, ei se 'nțeleg foarte bine oriunde e ceva de luat, încât anume pact între asemenea elemente e cu totul de prisos.

Zilele trecute pare a fi sosit însă o scrisoare de la augurul din Paris, prin care împinge partea fidelă a partidului să stăruie asupra revizuirii și să dea bold d-lui Brătianu.

Acesta e cuvântul pentru care foaia din Strada Doamnei aduce aminte în public d-lui Brătianu fraza ce a rostit, că „este în perspectivă a se întruni o Cameră de revizuire”, încât [î]i repetă proverbul că omul se leagă de limbă și adaugă:

Declarațiunea a rămas; țara a ținut și ține seamă de ea și de aceea întrebarea dacă se va revizui sau nu Constituțiunea e însoțită pretutindeni de surprinderea pentru tăcerea ce guvernul a păstrat până acum în privința revizuirii.

Deie-ni-se voie a constata, spre marea părere de rău a confrăților, că țara nici ține, nici a ținut seamă de cele trei vorbe, spuse în treacăt, pentru că n-a avut pentru ce ține seamă de promisiuni cu mult mai importante. Poate pentru întâia dată simte și ministrul – prezident ce sătulă e țara de reforme, ce însetată după aplicarea serioasă a legilor existente, ce înclinată a vedea în orice reformă o nouă nenorocire.

Afară de aceea, dacă semnele nu înșală și dacă complicațiuni esteriore se vor ivi, momentul pentru a pune în cestiune drepturile regelui și drepturile alegătorilor ar fi desigur cel mai rău ales. Câte ademeniri nu s-ar putea răspândi într-o țară nenorocită și săracă dacă o influență vecină ar voi să le semene? În preziua sau în timpul unui război alegeri de Constituantă ar însemna încolțirea tuturor ambițiunilor și trezirea acută a tuturor durerilor și nemulțumirilor. N-avem nevoie a adăuga că s-ar afla pururea cineva care să se

folosească de ele și că speranța și interesul sunt acei sofști admirabili, acei samsari intelectuali cari lesne conving pe oameni că interesele lor ar fi identice cu interesul istoric al țării.

MIHAI EMINESCU

OPERA POLITICA

1882-1883, 1888-1889

„TIMPUL”, „ROMÂNIA LIBERĂ”, „FÂNTÂNA BLANDUZIEI”

EDIȚIE CRITICĂ ÎNTEMEIATĂ DE P E R P E S S I C I U S

EDIȚIE CRITICĂ ÎNGRIJITĂ DE MUZEUL LITERATURII ROMÂNE

Coordonator DIMITRIE VATAMANIUC

Editura Academiei RSR, 1985-1989

Vol XIII

Mihai-Eminescu.Ro